

Dendrobium suzukii và *Dendrobium cruentum*

Đầu năm 2017, chúng tôi nhận được thư và tập tài liệu ADANSONIA, sér. 3 • 2016 • 38 (2) của giáo sư Leonid Averyanov gửi tới. Tài liệu này đề cập đến những cây Hoàng Thảo, trong đó có nói về cây *Dendrobium suzuki* làm cho tôi nhớ đến lá thư của anh Trần Ngọc Thư hỏi về cây lan *Den. cruentum* và *Den. suzuki* như sau:

Lời đầu tiên xin được kính chúc Quý hội viên được nhiều sức khỏe. Cháu rất trân trọng những đóng góp của Quý vị cho Hoa lan Việt Nam. Việc phân loại và tạo được 1 từ điển các loại phong lan Việt Nam thật quý báu. Gần đây, cháu có đọc bài viết của ông Đáng về cây lan Den. Suzukii và cruentum và những điều còn dang dở về 2 loại này. Cháu không phải một nhà nghiên cứu, cũng không phải là một chuyên gia về lan. Cháu chỉ đơn thuần có 1 giò Den. Suzukii và gần đây có 1 số thông tin về loại lan này muốn chia sẻ đến Quý vị (đặc biệt là bác Đáng với 1 bài viết thật chi tiết về cây Thanh Hạc Việt Nam).

Trong thư anh cho biết là có người ở Tà Năng, Lâm Đồng, tìm thấy cây *Dendrobium suzukii* và một người khác ở Đắc Nông cũng tìm thấy cây *Den. cruentum* ở Kon Tum.

Năm 2007, anh Lê Trung Tín (quá vắng) cũng gửi cho tôi hình ảnh của cây *Den. suzukii* do khoa học gia T. Yukawa tìm ra vào năm 2002 tại Đà Lạt, và chúng tôi đã phân tích trong bài [Lan Thanh Hạc *Dendrobium suzukii*](#) rằng cây này hoa cũng như thân lá và mùa hoa nở rất giống như cây *Den. cruentum*, khi đó chưa ai tìm thấy cây *Den. cruentum* ở VN cả. Từ đó đến nay đã 10 năm qua, chúng tôi chưa có dịp để xem xét lại.

Năm 2009 nhân đến thăm Đà Lạt, chúng tôi cũng thấy cây lan này được trưng bày tại Vườn hoa của thành phố.

Đà Lạt 17-3-2009

Hiện này có vài người nói là cây *Den. cruentum* có mọc tại Tây Nguyên và một vài tài liệu ghi là cây *Den. cruentum* có mọc ở Miền Điện, Thái Lan. Trong mục “Lan Rừng VN từ A-Z” có ghi là tìm thấy ở Sa Thầy, Kon Tum (theo DaLat Rose).

Trong tài liệu kể trên, giáo sư Leonid Averyanov có nói rõ về cây *Den. suzukii* như sau:

“According to the original description Dendrobium suzukii is most similar to D. cruentum but can be distinguished by the following characters: 1) much larger perianth lobes (4-5 cm across), pale yellowish; 2) a semi-globose callus on the basal part of the labellum; 3) five, instead of three, keels on the labellum; 4) undulate margins on mid lobe of the labellum; 5) a wider callus with cristate, instead of verrucose, protuberances on the mid lobe of the labellum.”

Sau đây là lời dịch của anh Trương Bá Vương: “Hai loài này rất là giống nhau, tuy nhiên có những đặc điểm có thể phân biệt được giữa 2 loài này được đề cập trong bài viết về cây *D. suzukii*: 1/ Hoa to lớn hơn, 2/ thể chai gần như tròn ở phần gốc của môi hoa, 3/ có 5 đường lồi trên môi hoa (*D. cruentum* có 3), 4/ Vành mép thùy giữa của môi rất là gợn sóng, 5/ thể chai trên môi hoa là những đường (trong khi đó *D. cruentum* là mảng chai lớn với những đóm thịt ở giữa môi hoa).”

Căn cứ vào lời phân tích kể trên, chúng ta nhận thấy rằng:

- Kích thước: Theo Orchid Species thì *Den. cruentum* hoa to 3.75 to 6.25 cm (Orchid Species) và nói hoa của *Den. suzukii* lớn hơn rất nhiều (*Dendrobium suzukii* looks like *Dendrobium cruentum*, but the flowers are much bigger. Flowers get a size: about 10-12 cm.) Theo L. Averyanov, chỉ lớn 4-5 cm. Việc này khó lòng nhận xét qua hình ảnh.
- Kèm theo tài liệu tấm ảnh của *Den. suzukii*, thoát nhìn vào tấm ảnh này ta thấy rõ sự khác biệt rõ ràng giữa lưỡi của bông hoa này với lưỡi của hoa *Den. cruentum*. *Den. suzukii* có 5 đường gân màu đỏ (keel) nổi gồ lên, còn *Den. cruentum* thì lại dày kín.

Den. suzukii
Leonid Averyanov

Den. cruentum
Orchid Species

Qua những nhận xét kể trên và sau khi phóng thật lớn để nhìn cho kỹ, chúng tôi nhận thấy rằng các hình ảnh của các anh Thư, Tín và của chúng tôi đều là *Den. suzukii* cả.

Khi hỏi lại giáo sư Leonid Averyanov và nhiều người có thể tin cậy được, họ đều xác nhận là chưa hề thấy *Den. cruentum* tại Việt Nam. Nhưng chưa thấy, cũng chưa có thể kết luận được là không có, bởi vì cây này khá hiếm nên còn ở đâu đó. Bằng chứng là rất nhiều cây lan đã được nhiều người tìm thấy trước khi các khoa học gia biết đến, hơn nữa 2 cây này rất giống nhau, lại không phải là chuyên gia cho nên việc ngộ nhận cũng là chuyện thường tình.

Vậy xin mượn tạm hình ảnh của những cây này trên Internet để các bạn thử tìm nhận xét xem sao?

Den. cruentum
geocities.com

Den. cruentum
ebay.com

Den. cruentum
orchids.wikia.com

Den. cruentum
rv-orchidworks.com

Den. cruentum
orchideenforum.com

Den. cruentum
ne-jp.com

Den. suzukii
orchids.wikia.com

Den. cruentum
caycanhthanglong.com

Den. cruentum (Thanh Hạc)
runqlan.com

Den. cruentum (Thanh Hạc)
gionghoalan.com

Để tìm hiểu thêm về vấn đề này, xin hãy đọc bài phân tích giữa cây [*Dendrobium cruentum*](#) và [*Dendrobium suzukii*](#) của khoa học gia trẻ tuổi Trương Bá Vương, thuộc Viện Sinh Học Nhiệt đới, Việt Nam.

Nếu bạn nào tìm thấy cây *Dendrobium cruentum*, xin vui lòng cho chúng tôi được biết để cùng chia sẻ tin mừng.

Thành thực cảm ơn.